

Dosztojevszkij, a parasztért rajongó Tolsztoj, a proletárfilozófus Csernevicskij, a nagy publicista Herzen, az összedülő nemesi élet festője, Turgenyev, a parasztdemokrata Nyekraszov stb., stb. írói világát kell hoznia az „igazi” orosz gyűjteménynek, kiegészítve a szovjet írók realista műveiből vett részletekkel, amelyben a szocialista világ születése és élete tükröződik vissza.

Trócsányi Zoltán összeállításában igyekszik ennek a feladatnak eleget tenni, de ugyanakkor a szép („a rózsza ismét önmagáért lett szép”) elve is praedilectiójának választó vize. Gyűjteményének $\frac{1}{5}$ részét szenteli a régi irodalomnak, $\frac{3}{5}$ részét a 19. századnak és $\frac{1}{5}$ részét a szovjetirodalomnak. Sok a magyar közönség számára ismeretlen költő műve került be a gyűjteménybe, viszont sok olyan részlet maradt ki, amelyet szívesen láttunk volna ebben a kötetben. Kár, hogy az ügyes életrajzi részeket nem kíséri mindenütt a nevezetes művek felsorolása.

FÁKDY JÁNOS

MAJAKOVSKIJ VLADIMIR: VÁLOGATOTT VERSEI. (Parnasszus.)

A teljes Majakovszkij-kiadás kilenc kötetnyi. Magyar nyelven Leninről szóló eposza és „Hogyan kell verset írni” c. tanulmánya után az elszórtar publikált és újonnan fordított versekből összeállított, 42 verset magában foglaló versgyűjtemény jelent meg: hírhezül abból a nagy alkotásgyűjteményből, amely Majakovszkij lírai hagyatéka. Ha egybevetjük ezt a válogatott versgyűjteményt, a szovjet egykötetes, *negyedik*, 400 oldalas *népszerű*, eredeti plakátversekkel illusztrált kiadással, akkor vékonypénzű számunkra ez a kiadás, de ha visszanezünk a múltba és 30 év ürét látjuk, mikor még névről sem ismerték Majakovszkijt, akkor elismerjük műfordítóink (Békés István, Devecseri Gábor, Franyi Zoltán, Gábor Andor, Gáspár Endre, Hegedűs Géza, Hidas Antal, Kárdos László, Képes Géza, Szabó Lőrinc) munkáját Majakovszkij-kiadásunk megteremtésével. 42 vers egy maroknyi Majakovszkij sokrétű költői tevékenységképből, de mégis az első hírhező a nagy szovjet költő életművéről a magyar közönség számára. A kötet első sorban nem a forradalom előtti, tehát a futurista költőt mutatja be, hanem a szovjetrealista Majakovszkijt. Itt ugyan meg kell jegyeznünk, hogy Oroszország-

ban a futurizmusnak nem az az értelme mint Nyugatban, ahol elsősorban Marinetti és társai kultúraellenes tendenciájának, a polgári élet petyhüdt formáival szemben a háború éltetésének kifejezője. Az orosz futurizmus szintén támadás a polgári társadalmi világ ellen, de egy új, reális, emberhez méltó és nem-romboló világ megteremtése végett. Az orosz futurizmus a szétmálló burzsoázia életfelfogását rohamozza meg: ezért öltözik a bontott formák köntösébe, de ez a költészeti irány a forradalom győztes kivívásával a ráhatás eszközévé válik. Az új időt, amely az országgépítés kora, új formában akarja szolgálni Majakovszkij, aki szerint minden nagy költő új poétikát alkot magának. Majakovszkij megteremtí a sokhangsúlyos lépcsőzetes versformát, a mondanivaló fontosságának optikai alátámasztását,

„Használj ki minden eszközt, szert,

több munkát teljesíts!

Mert így hagyta dolgoznunk Iljics”,

ahol a formai tágulás, a ritmikai tagoltság és az értelmi fontosság egybekapcsolódnak. Így teremti meg Majakovszkij a plakátverset, plakát kísérő szöveggel, amelyet Majakovszkij rajzolt és írt az orosz Távirati Iroda kirakatai számára; ezernél több plakát kézzel festve. De nemcsak a külső formákat gyúrta át Majakovszkij, hanem a versírás stílárís oldalát is, mert belevitte a versebe a helyzet-követelte „vulgáris” szavakat, az utca, az ipar és a politika szavait, megújította merészen a szintaxist. De ez mind csak a formális rész művészetében, amely csak következménye a témaváltozásnak és a célkitűzésnek, mert Majakovszkij forradalom utáni költészetében magát poéta-agitátornak vallja, költőnek, aki a témegre hatni akar. Míg a forradalom előtt azt írja: „mindenkéért sírva fakadok” t. i. szenvedésük láttán, így Október után a szocialista ember és a szocialista élet lesz Majakovszkij tematikája és ez követelte a formai változtatást, a hallatlan újítást.

Megosztatlan szeretet az új ember iránt, a dolgozó iránt — ez az alaphang, amely minden sorában ott rezeg a harmónia mélyén, akár a szovjetember patriotizmusáról, akár Maruszja öngyilkosságáról, akár az új proletáréletről esik szó. Valahol elrejtve mindenütt megtaláljuk ezt az emberi büszkeségről szóló hangot, amellyel csak a szocialista hazának fiai kérkedhetnek és amelyért harcolni és élni érdemes, amelyért kedvem mondott szavak, a cak megérvésesen-gúnyosan még az Eiffel-tornyot is a Szovjetunióba invitálja a költő.

Az újítások merész költője Majakovszkij, akivel a magyar közönség most ismerkedik meg ennek a versgyűjteménynek segítségével. Kívánatos, hogy Majakovszkij többi versei is fordítóink kezébe kerüljenek.

ERDŐDI JÓZSEF

JULIUS FUCSIK: ÜZENET AZ ELŐKNEK. (Szikra.)

Riportok, naplók, emlékezések, végrendeletek egész sora tárja fel azt a borzalmakban annyira gazdag kort, amely a Hitler-legázolta Európá minden pontján mártirokat követelt. Ez írások egyike J. Fucsik könyve, amelyet az író felesége, Augusta Fucsiková adott közre cseh nyelven, s amelyet Peéry Rezső fordított le magyarra. Az író a cseh kommunista-mozgalom agitátora és propagandavezetője, a cseh ellenállási mozgalom egyik legbátrabb harcosa volt. 1942. április 24 és 1943. június 9-e között a Gestapó fogságában eltöltött idejének naplóját adja ez írásában. Az első vallatásnál kapott sérüléseiből úgy-ahogy felépülve, riportszerűen számol be a mozgalomról, a börtönök életéről, társai s önmaga szenvedéseiről. Az igazságban bízó, a mártíromságot vállaló ember megnyugvásával méri fel sorsát, életét. Emléket állít neves és névtelen hősöknek, vádiratot készít a bűnösök számára. A megrendítő napló, s az azt követő végrendelet bizonyágtétel az örök emberiség mellett, s egyben figyelmeztetés mindannyiunk számára: „Szerettek titeket emberek. Legyetek éberek! éberek!”

FODOR JÓZSEF

BARÁT ENDRE: NEHEZEN VIRRAD. (Dante.)

Aki az elszentes hírverés után füledten, erőtikus jeleneteket, a női test és az ölelés részletes leírását, apacsromantikájú alvilági képeket várt a regénytől,

akár kezébe se vegye, A könyv hősnője, Rózsá, kivénhedt, gusztustalan utcai nő, a cselekmény 24 órájában egyszer sem sikerül felkeltenie egy férfi vágyát sem; a párhuzamos cselekmény hősnőjének, a züllésnek indult „jobb” nőnek a szerelmi életére pedig csak utalás történik. A pesti örömtanya-nyegyed Barát Endre regényeiben elveszti a perdita-romantikát, minden sallangját, szereplői nem a szerelem újabb változatait keresik, hanem keserű harcot vívnak a mindennapi kenyérért.

A regény, amely a szocialista realizmus egyik figyelemreméltó alkotása irodalmunkban, könnyen emészthető olvasmány: egyes jelenetei és kitünően megrajzolt alakjai a magyar próza leg-szebb oldalaira kíváncznak.

Hibája a regénynek, hogy a probléma felvetésénél megáll, megoldást már nem ad. A hatásvadászás és a gicces megoldás kerülése a másik végletbe sodorja az író: megelégszik a fényképpel — néha túlságosan sötét fényképpel — s nem ad a képhez semmit a magából, ami világosabbá tehetné az összbenyomást. Nem tökéletes a regény szerkezete sem: két cselekmény fut párhuzamosan, az egyik hajnalról hajnalig tart s ebbe van beleékelve annak a bizonyos urinőnek a története, aki a regény végén indul el oda, ahonnan a kerettörténet hősnője kibukik. Ez utóbbi időben több hetet ölel fel s így aránytalan a két ága a történésnek, ami megbontja a regény egyensúlyát.

LONTAY LÁSZLÓ

BÁRÁNY TAMÁS: ÉS MEGINDULNAK A HEGYEK. (Magyar Téka.)

Maga a mese elég egyszerű: egy fiatal francia tanító négy éves hadifogság után hazaindul gyalogszerrel a néptelen országutakon. Hetekig tart az útja, de alig találkozik emberrel, akivel meg összeakad, az hosszú monológokban önti ki szívét. Megkeseredett emberek ezek, nem tudnak örülni igazán a felszabadulásnak, annyira megtörte őket a négyéves megszállás; egyéni bajuk teljesen lefoglalja őket. A szerző eredeti módon szerepelteti főhősét a kisregény első felében, teljesen passzív szerepet ad neki, nem szól és nem cselekszik jóformán semmit, hallgatja a panaszkodat és fáradhatatlanul talpal ismeretlen célja felé, a regény perspektívájában valahol egészen hátul, elszűrkítve az epizódisták között, akik sokszor csak egyetlen bő panaszroham erejéig élnek a papíron, aztán örökre